

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη σύσταση του Ευρωπαϊκού Ταμείου Άμυνας»

[COM(2018) 476 final]

(2019/C 110/15)

Εισηγητής: ο κ. **Aurel Laurențiu PLOSCEANU**

Συνεισηγητής: ο κ. **Eric BRUNE**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2.7.2018 Συμβούλιο, 4.7.2018
Απόφαση του Προεδρείου της ΕΟΚΕ	10.7.2018
Νομική βάση	Άρθρα 173 παράγραφος 3 και 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο όργανο	Συμβουλευτική Επιτροπή Βιομηχανικών Μεταλλαγών (CCMI)
Υιοθετήθηκε από τη CCMI	22.11.2018
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	12.12.2018
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	539
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	200/1/6

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, είναι επιτακτική ανάγκη να εφαρμοστούν η συνολική στρατηγική της ΕΕ και το σχέδιο εφαρμογής για την ασφάλεια και την άμυνα με συνέπεια και σύμφωνα τόσο με τις διατάξεις της κοινής δήλωσης της ΕΕ και του Οργανισμού Βορειοατλαντικού συμφώνου (ΝΑΤΟ) του Ιουλίου 2016 όσο και την αρχή των Ηνωμένων Εθνών περί συλλογικής ασφάλειας.

1.2. Από το 2017, η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της δημιουργίας μιας Ευρωπαϊκής Αμυντικής Ένωσης και υποστηρίζει το σχέδιο δράσης για την ευρωπαϊκή άμυνα, συμπεριλαμβανομένης της δημιουργίας ενός κοινού Ευρωπαϊκού Ταμείου Άμυνας. Πιστεύουμε ότι η ενίσχυση αυτή της ευρωπαϊκής άμυνας δεν έχει σκοπό να αποδυναμώσει αλλά να ενισχύσει το ΝΑΤΟ και τις διατλαντικές σχέσεις.

1.3. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει σθεναρά την πρόταση κανονισμού για τη σύσταση του Ευρωπαϊκού Ταμείου Άμυνας ως μέρος του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου 2021-2027 που δημοσίευσε η Επιτροπή στις 13 Ιουνίου 2018.

1.4. Η ΕΟΚΕ ζητεί σημαντική ποιοτική πρόοδο στην ευρωπαϊκή αμυντική συνεργασία. Πράγματι, η περιορισμένη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών στον τομέα της άμυνας δημιουργεί επικαλύψεις και έχει ως αποτέλεσμα η αμυντική βιομηχανία να παραμένει ιδιαίτερα κατακερματισμένη. Η έλλειψη ολοκλήρωσης από την πλευρά της ζήτησης της αγοράς δεν ενθαρρύνει τη διακρατική συνεργασία μεταξύ των επιχειρήσεων και την περαιτέρω ολοκλήρωση του κλάδου. Αυτό προκαλεί αναποτελεσματική κατανομή των πόρων, επικάλυψη των βιομηχανικών δυνατοτήτων, τεχνολογικά κενά και έλλειψη νέων προγραμμάτων, ιδίως προγραμμάτων συνεργασίας.

1.5. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τον στόχο της στρατηγικής αυτονομίας, με την ανάπτυξη, από τη μία πλευρά, βασικών τεχνολογιών σε κρίσιμους τομείς και, από την άλλη, στρατηγικών ικανοτήτων. Ο στόχος αυτός συνδέεται στενά με την ανάγκη ορθής αξιολόγησης και συντονισμού ώστε να διασφαλιστούν η εκμάθηση, η διατήρηση και η παραγωγή των εν λόγω τεχνολογιών σε ευρωπαϊκό επίπεδο, εξασφαλίζοντας στην ΕΕ τη δυνατότητα να λαμβάνει αποφάσεις και να ενεργεί αυτόνομα, εάν είναι απαραίτητο.

1.6. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη κοινών αμυντικών ικανοτήτων είναι η ενίσχυση της βιομηχανικής και της τεχνολογικής βάσης της ευρωπαϊκής άμυνας.

1.7. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι η ΕΕ πρέπει να μεριμνήσει τόσο για τη διατήρηση, την ανανέωση και την εξέλιξη του εργατικού δυναμικού υψηλής εξειδίκευσης όσο και για την εξασφάλιση εργαζομένων με τις δεξιότητες αυτές.

1.8. Η ΕΟΚΕ προτείνει η ΕΕ να εντείνει τις προσπάθειές της για την εναρμόνιση των κανόνων για τις εξαγωγές στο εσωτερικό της.

1.9. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει σθεναρά ότι πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στις ΜΜΕ, όπως επίσης στις νεοφυείς επιχειρήσεις, μεταξύ άλλων στον τομέα της έρευνας και ανάπτυξης για αμυντικούς σκοπούς.

1.10. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ότι ο προϋπολογισμός της ΕΕ για τη στήριξη των αμυντικών δραστηριοτήτων δεν θα πρέπει να αντικαταστήσει ή να υποκαταστήσει τις εθνικές αμυντικές δαπάνες, αλλά να ενισχύσει και να επιταχύνει τη διεύρυνση και τη βελτίωση της αμυντικής συνεργασίας. Στο ίδιο πνεύμα, ο προϋπολογισμός της ΕΕ για την έρευνα στον τομέα της άμυνας δεν θα πρέπει να διατίθεται σε βάρος της μη στρατιωτικής έρευνας σε άλλους τομείς. Παρά το γεγονός ότι οι αποφάσεις για τις επενδύσεις και τα προγράμματα ανάπτυξης στον τομέα της άμυνας παραμένουν αρμοδιότητα των κρατών μελών, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Άμυνας μπορεί να αποφέρει στην ΕΕ προστιθέμενη αξία με την παροχή κινήτρων για κοινή έρευνα και την ανάπτυξη αμυντικών προϊόντων και τεχνολογιών.

1.11. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ακράδαντα ότι μια πιο εναρμονισμένη και εξορθολογισμένη ευρωπαϊκή αμυντική πολιτική θα μπορούσε να επιφέρει αύξηση της αποτελεσματικότητας αυξάνοντας το μερίδιο αγοράς της βιομηχανικής και τεχνολογικής βάσης της ευρωπαϊκής άμυνας και βελτιώνοντας τη διανομή των προϊόντων μεταξύ κρατών, περιφερειών και επιχειρήσεων.

1.12. Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Άμυνας θα κάνει τη διαφορά μόνο εάν υποστηρίζει δραστηριότητες που έχουν πραγματικά σημασία. Συνεπώς, τα προγράμματα εργασίας της θα πρέπει να θεσπιστούν βάσει μιας ισχυρής διαδικασίας σχεδιασμού της ευρωπαϊκής άμυνας που θα προσδιορίζει τις βασικές προτεραιότητες όσον αφορά την ανάπτυξη ικανοτήτων για την Ευρώπη.

1.13. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει μια πολιτική συνεργασίας που θα προάγει τη συμμετοχή των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, καθώς και των χωρών που δεν έχουν υπογράψει τη δήλωση προθέσεων, χωρίς όμως να παραβλέπονται οι δεξιότητες που μπορούν να προστεθούν στη βιομηχανική και τεχνολογική βάση της αμυντικής βιομηχανίας.

1.14. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση να περιοριστεί το όφελος των ευρωπαϊκών κονδυλίων στην περίπτωση ευρωπαϊκών εταιρειών που τελούν υπό τον έλεγχο της ίδιας οντότητας, αλλά και να ζητούνται εγγυήσεις όταν μια τρίτη χώρα συμμετέχει σε εξελίξεις που υποστηρίζονται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Άμυνας.

1.15. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την ιδέα τα ευρωπαϊκά κονδύλια να τελούν υπό τη διαχείριση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, θεωρεί όμως ότι ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας μπορεί κάλλιστα να παρεμβαίνει στον καθορισμό των αναγκών αμυντικού εξοπλισμού· ο δε Κοινός Οργανισμός Συνεργασίας στον τομέα των Εξοπλισμών (OCCAR), αξιοποιώντας τις όχι πάντοτε θετικές εμπειρίες του, λαμβάνει μέρος στη διαχείριση των προγραμμάτων δεδομένου ότι η επικάλυψη των δεξιοτήτων στον τομέα θα ήταν επίζημια για την αποτελεσματικότητα του συστήματος.

1.16. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την ιδέα η έρευνα και οι εξελίξεις να υποβάλλονται σε επιτροπή δεοντολογίας. Οι δεοντολογικές προϋποθέσεις πρέπει να διευκρινίζονται σαφώς και να εξετάζονται ήδη κατά την αξιολόγηση της πρότασης για λόγους ασφάλειας δικαίου και σαφήνειας.

1.17. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία της για το μέλλον της συνεργασίας με το Ηνωμένο Βασίλειο μετά την αποχώρησή του από την ΕΕ και τάσσεται υπέρ μιας ισχυρής ασφάλειας και άμυνας που θα περιλαμβάνει τη σύνδεση της χώρας με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Άμυνας.

1.18. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η γηράσκουσα ήπειρός μας αισθάνεται να απειλείται, παρουσιάζοντας μια τάση να κατηγορεί και, μερικές φορές, να συγχέει προβλήματα όπως η τρομοκρατία και τα μεταναστευτικά ρεύματα και μη επιδεικνύοντας επαρκή αλληλεγγύη τόσο εντός όσο και μεταξύ των κρατών μελών, με την αναβίωση εθνικιστικών και αυταρχικών καθεστώτων σε ολόκληρη την ΕΕ, τα οποία θέτουν υπό πίεση τη δημοκρατία μας. Ένα τόσο ενδιαφέρον μέσο βιομηχανικής πολιτικής όπως το Ευρωπαϊκό Αμυντικό Ταμείο δεν θα μας απαλλάξει από τον περαιτέρω προβληματισμό σχετικά με την ευρωπαϊκή αμυντική πολιτική.

2. Παρουσίαση της πρότασης

2.1. Το γεωπολιτικό πλαίσιο έχει γίνει ασταθές κατά την τελευταία δεκαετία: βρισκόμαστε αντιμέτωποι με ένα πολύπλοκο και γεμάτο προκλήσεις περιβάλλον όπου νέες απειλές, όπως οι υβριδικές απειλές και οι επιθέσεις στον κυβερνοχώρο, κάνουν την εμφάνισή τους, ενώ επιστρέφουν και πιο συμβατικοί κίνδυνοι.

2.2. Στην Κοινή Διακήρυξη της 25ης Μαρτίου 2017 στη Ρώμη, οι ηγέτες των 27 κρατών μελών καθώς και του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής δήλωσαν ότι η Ένωση θα ενισχύσει την κοινή της ασφάλεια και άμυνα και θα προωθήσει μια περισσότερο ανταγωνιστική και ολοκληρωμένη αμυντική βιομηχανία.

2.3. Ο ευρωπαϊκός τομέας της άμυνας αντιμετωπίζει σημαντικές ανεπάρκειες της αγοράς που συνδέονται με αναξιοποίητες οικονομίες κλίμακας (κατακερματισμός των εθνικών αγορών με μοναδικό αγοραστή) και με επικάλυψη πόρων σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

- 2.4. Η ζήτηση προέρχεται σχεδόν αποκλειστικά από τα κράτη μέλη, αλλά οι αμυντικοί προϋπολογισμοί τους, ιδίως για έρευνα-ανάπτυξη, υπέστησαν σημαντικές περικοπές κατά την τελευταία δεκαετία.
- 2.5. Το 2015, μόνο το 16 % των προμηθειών αμυντικού εξοπλισμού πραγματοποιήθηκαν μέσω ευρωπαϊκών συνεργατικών δημόσιων συμβάσεων, ποσοστό που απέχει πολύ από το συλλογικό κριτήριο του 35 % το οποίο είχε συμφωνηθεί στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας.
- 2.6. Ο τομέας της άμυνας είναι, σε μεγάλο βαθμό, κατακερματισμένος από τα εθνικά σύνορα, με συνέπεια σημαντικές επικαλύψεις και ανεπάρκειες που οδηγούν σε αποτυχία επίτευξης οικονομιών κλίμακας και απόκτησης πείρας.
- 2.7. Η υφιστάμενη κατάσταση δεν είναι βιώσιμη και η ανάπτυξη μειζόνων αμυντικών συστημάτων επόμενης γενιάς υπερβαίνει όλο και περισσότερο τις δυνατότητες των μεμονωμένων κρατών μελών.
- 2.8. Η έλλειψη συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών αποδυναμώνει περαιτέρω την ικανότητα της αμυντικής βιομηχανίας της ΕΕ να διατηρεί τις βιομηχανικές και τεχνολογικές ικανότητες που απαιτούνται για να διαφυλάσσεται η στρατηγική αυτονομία της ΕΕ και να καλύπτονται οι τρέχουσες και οι μελλοντικές ανάγκες σε θέματα ασφάλειας.
- 2.9. Στις 7 Ιουνίου 2017, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε ανακοίνωση για τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Ταμείου Άμυνας που αποτελείται από «παράθυρα» για την έρευνα και τις ικανότητες. Η ανακοίνωση συνοδεύεται από νομοθετική πρόταση κανονισμού για τη θέσπιση του Ευρωπαϊκού προγράμματος βιομηχανικής ανάπτυξης στον τομέα της άμυνας εντός του «παραθύρου ικανοτήτων».
- 2.10. Η πρόταση κανονισμού για τη σύσταση του Ευρωπαϊκού Ταμείου Άμυνας εντός του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου 2021-2027 δημοσιεύτηκε από την Επιτροπή στις 13 Ιουνίου 2018.
- 2.11. Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Άμυνας είναι ένα μέσο σχεδιασμένο για την προώθηση της ανταγωνιστικότητας και της ικανότητας καινοτομίας της τεχνολογικής και βιομηχανικής βάσης της ΕΕ στον τομέα της άμυνας, συμβάλλοντας με τον τρόπο αυτό στη στρατηγική αυτονομία της ΕΕ. Το μέσο έχει σχεδιαστεί ώστε να δίνει το έναυσμα για προγράμματα συνεργασίας που δεν θα υπήρχαν χωρίς τη συνεισφορά της ΕΕ και να παρέχει τα αναγκαία κίνητρα για την τόνωση της συνεργασίας σε κάθε στάδιο του βιομηχανικού κύκλου.
- 2.12. Θα ενθαρρύνονται ιδιαίτερα τα συνεργατικά έργα με σημαντική διασυνοριακή συμμετοχή μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων. Με τον τρόπο αυτό θα διασφαλιστεί ότι το Ταμείο είναι ανοικτό σε αποδέκτες από όλα τα κράτη μέλη, ανεξάρτητα από το μέγεθος και τη γεωγραφική θέση τους.
- 2.13. Η πρόταση προβλέπει ημερομηνία έναρξης εφαρμογής την 1η Ιανουαρίου 2021 και παρουσιάζεται για μια Ένωση των 27 κρατών μελών.
- 2.14. Παρόλο που η έρευνα στον τομέα της άμυνας υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής του προγράμματος-πλαisiού για την έρευνα και την καινοτομία («Ορίζων Ευρώπη»), οι αντίστοιχες ειδικές διατάξεις για την έρευνα στον τομέα της άμυνας, όπως οι σκοποί, οι κανόνες συμμετοχής και οι μηχανισμοί υλοποίησης, καθορίζονται στην παρούσα πρόταση.
- 2.15. Η πρόταση επιδιώκει να εξασφαλιστούν συνέργειες με άλλες ενωσιακές πρωτοβουλίες στον τομέα της μη στρατιωτικής έρευνας-ανάπτυξης, όπως εκείνες που αφορούν την ασφάλεια και την κυβερνοασφάλεια, τον έλεγχο των συνόρων, την ακτοφυλακή, τις θαλάσσιες μεταφορές και το διάστημα.
- 2.16. Θα υπάρχουν στενοί δεσμοί μεταξύ του Ταμείου και των έργων που υλοποιούνται στο πλαίσιο της μόνιμης διαρθρωμένης συνεργασίας στον τομέα της άμυνας (PESCO/*Permanent Structured Cooperation*).
- 2.17. Το Ταμείο θα λαμβάνει υπόψη του το σχέδιο ανάπτυξης ικανοτήτων της ΕΕ (CDP/*capability development plan*) όπου καθορίζονται οι προτεραιότητες αμυντικών ικανοτήτων, καθώς και τη συντονισμένη ετήσια επισκόπηση της ΕΕ στον τομέα της άμυνας (CARD/*coordinated annual review on defence*).
- 2.18. Στο πλαίσιο αυτό, μπορούν επίσης να ληφθούν υπόψη σχετικές δραστηριότητες που ασκούν το NATO και άλλοι εταίροι, εφόσον εξυπηρετούν τα συμφέροντα ασφάλειας και άμυνας της ΕΕ.
- 2.19. Στο Ταμείο λαμβάνονται επίσης υπόψη οι αμυντικές δραστηριότητες που εκτελούνται μέσω του Ευρωπαϊκού μηχανισμού για την ειρήνη, ενός μέσου εκτός προϋπολογισμού που προτείνεται εκτός του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου.
- 2.20. Η παρούσα πρόταση προβλέπει τη δυνατότητα συνδυασμού της στήριξης στο πλαίσιο του Ταμείου με χρηματοδότηση που υποστηρίζεται από το InvestEU.
- 2.21. Το Ταμείο θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί για την αντιμετώπιση ανεπαρκείων της αγοράς ή καταστάσεων μη ικανοποιητικής αξιοποίησης των επενδύσεων, κατά τρόπο αναλογικό, χωρίς να επικαλυφθεί ή να παραγκωνιστεί η ιδιωτική χρηματοδότηση, και θα πρέπει να έχει σαφή ευρωπαϊκή προστιθέμενη αξία.

- 2.22. Η Ένωση θα χρειαστεί να αναλάβει μεγαλύτερη ευθύνη για την προστασία των συμφερόντων της, των αξιών της και του ευρωπαϊκού τρόπου ζωής, συμπληρωματικά και σε συνεργασία με το ΝΑΤΟ.
- 2.23. Για να είναι έτοιμη να αντιμετωπίσει τις μελλοντικές απειλές και να προστατεύσει τους πολίτες της, η Ένωση πρέπει να ενισχύσει τη στρατηγική αυτονομία της. Για τον σκοπό αυτό απαιτείται η ανάπτυξη τόσο βασικών τεχνολογιών σε κρίσιμους τομείς όσο και στρατηγικών ικανοτήτων που θα διασφαλίζουν την τεχνολογική υπεροχή.
- 2.24. Οι αποφάσεις για τις επενδύσεις και τα προγράμματα ανάπτυξης στον τομέα της άμυνας παραμένουν αρμοδιότητα και στην ευθύνη των κρατών μελών.
- 2.25. Η προτεινόμενη προσέγγιση πολιτικής είναι ανάλογη προς την κλίμακα και τη σοβαρότητα των προβλημάτων που έχουν εντοπιστεί. Η πρωτοβουλία περιορίζεται σε στόχους τους οποίους τα κράτη μέλη δεν είναι σε θέση να επιτύχουν από μόνα τους, ενώ κρίνεται ότι η Ένωση θα μπορεί επιτυχάνει καλύτερα αποτελέσματα.
- 2.26. Τον Απρίλιο του 2017 δρομολογήθηκε η προπαρασκευαστική δράση για την έρευνα στον τομέα της άμυνας, με συνολικό προϋπολογισμό ύψους 90 εκατ. ευρώ για τριετή περίοδο. Η δράση αυτή έχει αρχίσει να αποδίδει τα πρώτα απτά αποτελέσματα, καθώς το 2018 υπογράφηκαν οι πρώτες συμφωνίες επιχορήγησης, αλλά όλα τα έργα βρίσκονται ακόμη σε εξέλιξη.
- 2.27. Ο προτεινόμενος κανονισμός για το ευρωπαϊκό βιομηχανικό πρόγραμμα στον τομέα της άμυνας για την περίοδο 2019-2020 θα έχει προϋπολογισμό ύψους 500 εκατ. ευρώ και θα πρέπει να τεθεί σε λειτουργία την 1η Ιανουαρίου 2019.
- 2.28. Διεξήχθη ανοικτή δημόσια διαβούλευση για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Άμυνας για όλους τους ενδιαφερόμενους από τις 13 Ιανουαρίου έως τις 9 Μαρτίου 2018. Μολονότι εκφράστηκαν ορισμένες επικρίσεις από δεοντολογικής άποψης, οι άμεσα ενδιαφερόμενοι υποστηρίζουν την πρωτοβουλία. Οι κανόνες για τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας πρέπει να προσαρμοστούν στον τομέα της άμυνας.
- 2.29. Το προτεινόμενο κονδύλιο του προϋπολογισμού για την περίοδο 2021-2027 ανέρχεται σε 13 δισεκατ. ευρώ (σε τρέχουσες τιμές), εκ των οποίων 4,1 δισεκατ. ευρώ αφορούν δράσεις έρευνας και 8,9 δισεκατ. ευρώ αφορούν δράσεις ανάπτυξης.
- 2.30. Με την επιφύλαξη της επιβεβαίωσης της αποδοτικότητας ως προς το κόστος μέσω μιας ανάλυσης κόστους-οφέλους, η διαχείριση του Ταμείου μπορεί να πραγματοποιείται από εκτελεστικό οργανισμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.
- 2.31. Προτείνεται πρόγραμμα παρακολούθησης για τη στήριξη της υποβολής εκθέσεων σχετικά με τις επιδόσεις και την αξιολόγησή τους. Τα αποτελέσματα θα διατίθενται σταδιακά.
- 2.32. Η πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο 2021-2027 θέτει έναν περισσότερο φιλόδοξο στόχο για την ενσωμάτωση της διάστασης του κλίματος σε όλα τα προγράμματα της ΕΕ, με στόχο τουλάχιστον το 25 % των δαπανών της ΕΕ να κατευθύνεται σε κλιματικούς στόχους. Η συμβολή του Ταμείου στην επίτευξη του γενικού αυτού στόχου θα καταγράφεται μέσω ενός συστήματος δεικτών για το κλίμα με το κατάλληλο επίπεδο επιμερισμού, συμπεριλαμβανομένης της χρήσης ακριβέστερων μεθοδολογιών, εφόσον αυτές είναι διαθέσιμες.
- 2.33. Η πρόταση προβλέπει ως ημερομηνία έναρξης ισχύος την 1η Ιανουαρίου 2021.

3. Γενικές παρατηρήσεις

- 3.1. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει τα αιτήματα που έχουν ήδη διατυπωθεί στις γνωμοδοτήσεις CCMI/149 (2017), CCMI/116 (2013) και CCMI/100 (2012). Η συνολική στρατηγική της ΕΕ και το σχέδιο εφαρμογής για την ασφάλεια και την άμυνα παρέχουν επίσης σημαντικές προσεγγίσεις για τον σκοπό αυτό. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, είναι επιτακτική ανάγκη οι πρωτοβουλίες αυτές να εφαρμοστούν με συνέπεια και σύμφωνα τόσο με τις διατάξεις της κοινής δήλωσης της ΕΕ και του ΝΑΤΟ του Ιουλίου 2016 όσο και με την αρχή των Ηνωμένων Εθνών περί συλλογικής ασφάλειας.
- 3.2. Στο πλαίσιο των σημερινών γεωστρατηγικών περιστάσεων και εξελίξεων στον τομέα της ασφάλειας, η Ευρώπη πρέπει να ενισχύσει τις ικανότητες ασφάλειας και άμυνας της. Είναι σημαντικό να υπάρχει σαφής κατανόηση των κοινών στρατηγικών στόχων της Ένωσης, στοιχείο το οποίο εξακολουθεί να ελλείπει και χρειάζεται επειγόντως να αναπτυχθεί. Αποτελεί προϋπόθεση για τον προσδιορισμό των αναγκαίων αμυντικών ικανοτήτων που πρέπει να υποστηρίζονται από μια βιώσιμη ευρωπαϊκή, αμυντική, τεχνολογική και βιομηχανική βάση.
- 3.3. Με την απόσυρση των ΗΠΑ από την πυρηνική συμφωνία που υπεγράφη με το Ιράν το 2015, την κρίση στην Ουκρανία, τις ανησυχητικές επιδείξεις δύναμης της Ρωσίας στα σύνορα των κρατών της Βαλτικής και στα ανατολικά σύνορα της ΕΕ, την ανάφλεξη του τόξου Λιβύης-Ιράκ-Συρίας, τη συνεχή αστάθεια στην Υποσαχάρια Αφρική, την ενδεχόμενη πολιτική και στρατιωτική αντιπαράθεση μεταξύ του άξονα ΗΠΑ-Ισραήλ-Σαουδικής Αραβίας και του άξονα Ιράν-Συρίας-Ρωσίας με φόντο τις απειλές στον κυβερνοχώρο, την αύξηση του αυταρχισμού στην Ευρώπη και την αυξημένη μη προβλεψιμότητα της διπλωματίας των ΗΠΑ, η στρατηγική εξισορρόπησης της ΕΕ σπάνια ήταν τόσο περίπλοκη και ανησυχητική.
- 3.4. Τα θέματα ασφάλειας τόσο εντός όσο και πέραν της ΕΕ συγκαταλέγονται στις κυριότερες ανησυχίες τόσο των πολιτών όσο και των αρχηγών κρατών.

- 3.5. Τουλάχιστον τέσσερις προκλήσεις πρέπει να εξεταστούν από την ΕΕ, με τον πιο συναινετικό δυνατό τρόπο: η αυτονομία στη λήψη αποφάσεων, η πρόβλεψη κρίσεων, η πολιτική επιρροή και η συνάφεια των συμφερόντων μας με τις δημοκρατικές μας αρχές.
- 3.6. Το 2017, η ΕΟΚΕ τάχθηκε υπέρ της δημιουργίας μιας Ευρωπαϊκής Αμυντικής Ένωσης και υποστήριξε το σχέδιο δράσης για την ευρωπαϊκή άμυνα, συμπεριλαμβανομένης της δημιουργίας ενός κοινού Ευρωπαϊκού Ταμείου Άμυνας.
- 3.7. Η ΕΟΚΕ ζήτησε σημαντική ποιοτική πρόοδο στην ευρωπαϊκή αμυντική συνεργασία. Πράγματι, η περιορισμένη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών στον τομέα της άμυνας δημιουργεί επικαλύψεις και έχει ως αποτέλεσμα η αμυντική βιομηχανία να παραμένει ιδιαίτερα κατακερματισμένη. Η έλλειψη ολοκλήρωσης από την πλευρά της ζήτησης της αγοράς δεν ενθαρρύνει τη διακρατική συνεργασία μεταξύ των επιχειρήσεων και την περαιτέρω ολοκλήρωση του κλάδου. Αυτό προκαλεί αναποτελεσματική κατανομή των πόρων, επικάλυψη των βιομηχανικών δυνατοτήτων, τεχνολογικά κενά και έλλειψη νέων προγραμμάτων, ιδίως προγραμμάτων συνεργασίας.
- 3.8. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τον στόχο της στρατηγικής αυτονομίας σε ορισμένους κρίσιμους τομείς ικανοτήτων και τεχνολογίας. Ο στόχος αυτός συνδέεται στενά με την ανάγκη ορθής αξιολόγησης και συντονισμού ώστε να διασφαλιστεί η εκμάθηση, η διατήρηση και η παραγωγή των εν λόγω τεχνολογιών σε ευρωπαϊκό επίπεδο, εξασφαλίζοντας στην ΕΕ τη δυνατότητα να λαμβάνει αποφάσεις και να ενεργεί αυτόνομα, εάν είναι απαραίτητο.
- 3.9. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την επιλογή να υποστηριχθεί ο αμυντικός τομέας ως βιομηχανική πολιτική που βασίζεται στη ζήτηση.
- 3.10. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι, με την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των εθνικών προϋπολογισμών, θα καταστεί δυνατή η επίτευξη κάλυψης του συνόλου των ευρωπαϊκών αναγκών σε αμυντικό εξοπλισμό.
- 3.11. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι η συνάφεια μεταξύ των προγραμμάτων σε ευρωπαϊκό επίπεδο θα καταστήσει δυνατή την αύξηση του μεγέθους της ευρωπαϊκής αγοράς που εξυπηρετείται από την ευρωπαϊκή αμυντική βιομηχανία.
- 3.12. Η ΕΟΚΕ επισήμανε ότι απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη κοινών αμυντικών ικανοτήτων είναι η ενίσχυση της ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανικής και τεχνολογικής βάσης.
- 3.13. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι η ΕΕ πρέπει να μεριμνήσει τόσο για τη διατήρηση, την ανανέωση και την εξέλιξη του εργατικού δυναμικού υψηλής εξειδίκευσης όσο και για την εξασφάλιση εργαζομένων με τις δεξιότητες αυτές.
- 3.14. Η ΕΟΚΕ προτείνει η ΕΕ να εντείνει τις προσπάθειές της για την εναρμόνιση των κανόνων για τις εξαγωγές στο εσωτερικό της.
- 3.15. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει σθεναρά ότι πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στις ΜΜΕ, μεταξύ άλλων στον τομέα της έρευνας και ανάπτυξης για αμυντικούς σκοπούς.
- 3.16. Η ΕΟΚΕ απορρίπτει το άνοιγμα για αμυντικούς σκοπούς των υφιστάμενων ταμείων που εξυπηρετούν οικονομικούς ή κοινωνικούς στόχους.
- 3.17. Η ΕΟΚΕ απορρίπτει την ειδική διάταξη βάσει της οποίας θα διατίθενται για την άμυνα εθνικοί δημοσιονομικοί πόροι στο πλαίσιο του συμφώνου σταθερότητας και ανάπτυξης. Οι αμυντικές δαπάνες δεν πρέπει να αποσταθεροποιούν τα δημόσια οικονομικά.
- 3.18. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τη δημιουργία Ταμείου Άμυνας με δύο παράθυρα που θα καλύπτουν τόσο την έρευνα όσο και την ανάπτυξη ικανοτήτων. Με τον τρόπο αυτό θα μπορούσε να υποστηριχθεί ο σχεδιασμός μιας ολοκληρωμένης διαδικασίας προγραμματισμού για επενδύσεις σε ολόκληρο τον τεχνολογικό κύκλο. Οι αποφάσεις για τις δημόσιες συμβάσεις παραμένουν στα χέρια των κρατών μελών. Ωστόσο, μια μορφή ομαδοποιημένων προμηθειών μπορεί να ενισχύσει την αποτελεσματικότητα από πλευράς ζήτησης και να συμβάλει στην ανταγωνιστικότητα και την αποδοτικότητα της ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας. Ο προϋπολογισμός της ΕΕ για τη στήριξη των αμυντικών δραστηριοτήτων δεν θα πρέπει να αντικαταστήσει ή να υποκαταστήσει τις εθνικές αμυντικές δαπάνες, αλλά να ενισχύσει και να επιταχύνει τη διεύρυνση και τη βελτίωση της αμυντικής συνεργασίας. Στο ίδιο πνεύμα, ο προϋπολογισμός της ΕΕ για την έρευνα στον τομέα της άμυνας δεν θα πρέπει να διατίθεται σε βάρος της μη στρατιωτικής έρευνας σε άλλους τομείς. Στόχος του Ευρωπαϊκού Ταμείου Άμυνας είναι να δώσει το έναυσμα για προγράμματα συνεργασίας και, με την υποστήριξη των δραστηριοτήτων έρευνας και ανάπτυξης, να παρέχει τα αναγκαία κίνητρα για την τόνωση της συνεργασίας σε κάθε στάδιο του βιομηχανικού κύκλου. Παρά το γεγονός ότι οι αποφάσεις για τις επενδύσεις στον τομέα της άμυνας και τα προγράμματα ανάπτυξης στον τομέα της άμυνας παραμένουν στην αρμοδιότητα των κρατών μελών, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Άμυνας μπορεί να αποφέρει ευρωπαϊκή προστιθέμενη αξία με την παροχή κινήτρων για κοινή έρευνα και την ανάπτυξη προϊόντων και τεχνολογιών στον τομέα της άμυνας.

3.19. Ο τομέας της αμυντικής βιομηχανίας δεν έχει μόνο στρατηγική σημασία για την ασφάλεια και την άμυνα των Ευρωπαίων πολιτών, αλλά και συνεισφέρει σημαντικά στην ευρωπαϊκή οικονομία και ευημερία με συνολικό κύκλο εργασιών περίπου 100 δισεκατ. ευρώ ετησίως και περίπου 500 000 εργαζομένους (άμεσα και έμμεσα) υψηλών προσόντων. Ο εν λόγω τομέας αποτελεί πηγή προϊόντων, υπηρεσιών και τεχνολογιών αιχμής, όπου η καινοτομία και οι προσπάθειες έρευνας-ανάπτυξης είναι καθοριστικής σημασίας για την ανταγωνιστικότητα.

3.20. Η ευρωπαϊκή αμυντική βιομηχανία, καθώς και οι δαπάνες έρευνας-ανάπτυξης συγκεντρώνονται ουσιαστικά στις έξι χώρες της δήλωσης προθέσεων (Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Ισπανία, Σουηδία και Ηνωμένο Βασίλειο), αντιπροσωπεύοντας το 95 % των επενδύσεων, το μεγαλύτερο μέρος των μικρών, μεσαίων και εταιρειών μεσαίας κεφαλαιοποίησης, καθώς και τις κορυφαίες εταιρείες. Μια πιο εναρμονισμένη και εξορθολογισμένη ευρωπαϊκή αμυντική πολιτική θα μπορούσε να επιφέρει αύξηση της αποτελεσματικότητας μέσω της περαιτέρω εξειδίκευσης των χωρών, των περιφερειών ή των εταιρειών σε ορισμένες τεχνολογίες.

3.21. Οι χώρες της δήλωσης προθέσεων κυριαρχούν στην ευρωπαϊκή αμυντική αγορά από την άποψη του αριθμού των ενεργών εταιρειών και των πωλήσεων όπλων τους. Για παράδειγμα, στο Ηνωμένο Βασίλειο, η BAE Systems είναι η μεγαλύτερη εταιρεία στον τομέα της άμυνας. Η SAAB είναι η κύρια σουηδική εταιρεία στον τομέα της αεροδιαστημικής και της άμυνας, ενώ οι μεγαλύτερες στη Γαλλία είναι οι Dassault Aviation, Naval Group, Safran και Thales. Στη Γερμανία, οι Rheinmetall, ThyssenKrupp Marine Systems και Diehl αποτελούν σημαντικές εταιρείες. Στην Ιταλία, οι Leonardo και Fincantieri αντιπροσωπεύουν τις δύο κύριες εταιρείες. Η Airbus, μια διευρωπαϊκή εταιρεία, κατέχει τη δεύτερη θέση στην Ευρώπη μετά την BAE Systems. Μια άλλη σχετική διακρατική εταιρεία είναι η MBDA, μια κοινοπραξία των τριών ευρωπαϊκών ηγετικών εταιρειών στον τομέα της αεροδιαστημικής και της άμυνας (Airbus, BAE Systems και Leonardo), οι οποίες δραστηριοποιούνται στον τομέα της κατασκευής πυραύλων και πυραυλικών συστημάτων. Επίσης η KNDS, ιδιοκτήτρια εταιρεία της Nexter και της KMW, μετατρέπεται σε μια διευρωπαϊκή εταιρεία. Να σημειωθεί ότι ορισμένες από τις εταιρείες αυτές δεν δραστηριοποιούνται αποκλειστικά στην αμυντική αγορά, γεγονός το οποίο εξηγεί τις διαφορετικές αναλογίες πωλήσεων προς εργαζομένους.

Όσον αφορά μικρότερες επιχειρήσεις, σύμφωνα με πρόσφατη μελέτη της IHS, περίπου 1 600 μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται στον τομέα της άμυνας στην Ευρώπη, ο δε συνολικός αριθμός ΜΜΕ στις αλυσίδες εφοδιασμού στον τομέα της άμυνας είναι της τάξης των 2 000-2 500. Ορισμένες από αυτές τις εταιρείες είναι διπλής χρήσης ως προς τον χαρακτήρα τους, δραστηριοποιούμενες τόσο στον μη στρατιωτικό όσο και στον στρατιωτικό τομέα. Σε κάθε περίπτωση, οι ΜΜΕ διαδραματίζουν ζωτικό ρόλο στην αμυντική βιομηχανία και αποτελούν καταλυτικό παράγοντα για την ανταγωνιστικότητα.

3.22. Η ευρωπαϊκή αμυντική βιομηχανία δεν είναι ομοιόμορφα κατανομημένη σε ολόκληρη την ΕΕ. Αυτό υποδηλώνει ότι οι αυξημένες στρατιωτικές δαπάνες των κρατών μελών της ΕΕ ενδέχεται να μην ρέουν εξίσου σε όλα τα κράτη μέλη. Εάν η αύξηση των δαπανών σε μία χώρα ρέει προς επιχειρήσεις σε άλλες χώρες, αυτό θα μπορούσε να οδηγήσει σε νέες εμπορικές ροές.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Άμυνας θα σηματοδοτήσει τη διαφορά μόνο εάν υποστηρίζει δραστηριότητες που έχουν πραγματικά σημασία. Συνεπώς, τα προγράμματα εργασίας της θα πρέπει να θεσπιστούν βάσει μιας ισχυρής διαδικασίας σχεδιασμού της ευρωπαϊκής άμυνας που θα προσδιορίζει τις βασικές προτεραιότητες όσον αφορά την ανάπτυξη ικανοτήτων για την Ευρώπη.

4.2. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει μια πολιτική συνεργασίας η οποία θα προωθεί τη διασυνοριακή συνεργασία, καθώς και τη συμμετοχή των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, ακόμη και από κράτη που δεν έχουν υπογράψει τη δήλωση προθέσεων χωρίς, ωστόσο, επαναφορά των πολιτικών δικαιώματος επιστροφής, οι οποίες, μερικές φορές, ενίσχυαν την επικάλυψη δεξιοτήτων.

4.3. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση να περιοριστεί το όφελος των ευρωπαϊκών κονδυλίων στην περίπτωση ευρωπαϊκών εταιρειών που τελούν υπό τον έλεγχο των ευρωπαϊκών συμφερόντων, αλλά και να ζητούνται εγγυήσεις όταν μια τρίτη χώρα συμμετέχει σε εξελίξεις που υποστηρίζονται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Άμυνας.

4.4. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την ιδέα η χορήγηση των ευρωπαϊκών κονδυλίων να τελεί υπό τη διαχείριση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, θεωρεί όμως ότι ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας μπορεί κάλλιστα να παρεμβαίνει στον καθορισμό των αναγκών αμυντικού εξοπλισμού, ο δε Κοινός Οργανισμός Συνεργασίας στον τομέα των Εξοπλισμών, αξιοποιώντας τις όχι πάντοτε θετικές εμπειρίες του, επιτελεί τον δικό του ρόλο στη διαχείριση των προγραμμάτων δεδομένου ότι η επικάλυψη των δεξιοτήτων στον τομέα θα ήταν επιζήμια για την αποτελεσματικότητα του συστήματος.

4.5. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την ιδέα η έρευνα και οι εξελίξεις να υποβάλλονται σε επιτροπή δεοντολογίας. Οι δεοντολογικές προϋποθέσεις πρέπει να διευκρινίζονται σαφώς και να εξετάζονται ήδη κατά την αξιολόγηση της πρότασης για λόγους ασφάλειας δικαίου και σαφήνειας.

4.6. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την ιδέα της ευρωπαϊκής βιομηχανικής κυριαρχίας στην Ευρώπη, εξακολουθεί όμως να διερωτάται όσον αφορά την έκφρασή της σε όρους πολιτικής, καθώς τα περισσότερα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης θεωρούν ότι αποτελούν μέλη της ατλαντικής συμμαχίας, ενώ πολλά κράτη παραμένουν συνδεδεμένα με την εθνική έννοια της κυριαρχίας.

4.7. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία της για το μέλλον της συνεργασίας με το Ηνωμένο Βασίλειο μετά την αποχώρησή του από την ΕΕ και τάσσεται υπέρ μιας ισχυρής ασφάλειας και άμυνας που θα περιλαμβάνει τη σύνδεση της χώρας με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Άμυνας.

4.8. Έχοντας πληγεί από την παγκοσμιοποίηση, η οποία προκαλεί αναταραχές από πολλές απόψεις, οι Ευρωπαίοι έχουν ήδη συνειδητοποιήσει κάποια από τα λάθη και τις ψευδαισθήσεις τους. Το μεγαλύτερό τους σφάλμα είναι η αδράνεια. Η πολιτική της στρατηγικής αποχής, η οποία μας επέτρεψε να επικεντρωθούμε στην οικονομία και μας απέφερε τόσο μεγάλο πλούτο κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου και μέχρι τις αρχές του αιώνα, έχει πλέον καταστεί το κύριο ευρωπαϊκό εμπόδιο.

4.9. Η Ευρώπη επιβάλλει εδώ και πολύ καιρό τη βούλησή της στον κόσμο, πρώτα από μόνη της και αργότερα μαζί με τις ΗΠΑ. Σε έναν κόσμο όπου η υπερθέρμανση του πλανήτη και τα αυταρχικά καθεστώτα ενισχύονται, οι ανισότητες στην ανάπτυξη μεταξύ των χωρών, αλλά και εντός των χωρών, γίνονται δυσβάστακτες. Η γηράσκουσα ήπειρός μας αισθάνεται να απειλείται, παρουσιάζοντας μια τάση να κατηγορεί και, μερικές φορές, να συγχέει προβλήματα όπως η τρομοκρατία και τα μεταναστευτικά ρεύματα και μη επιδεικνύοντας επαρκή αλληλεγγύη τόσο εντός όσο και μεταξύ των κρατών μελών, σε ένα πλαίσιο αναβίωσης του εθνικισμού και του αυταρχισμού, φαινόμενα τα οποία θέτουν υπό πίεση τις ευρωπαϊκές δημοκρατίες. Ένα τόσο ενδιαφέρον μέσο βιομηχανικής πολιτικής όπως το Ευρωπαϊκό Αμυντικό Ταμείο δεν θα απαλλάξει την ΕΕ από τον πολιτικό προβληματισμό σχετικά με το τι θέλουμε να υπερασπιστούμε και πώς θέλουμε να το υπερασπιστούμε.

4.10. Η ευρωπαϊκή άμυνα δεν αφορά αποκλειστικά και μόνο στρατηγικές απειλές, εξωτερικές παρεμβάσεις, τη στρατιωτική ικανότητα, την τεχνολογική καινοτομία και τη βιομηχανική αριστεία. Δεδομένου ότι η μεγαλύτερη απειλή που αντιμετωπίζουν σήμερα οι Ευρωπαίοι είναι η αμφισβήτηση της ίδιας της ευρωπαϊκής δημοκρατίας, η κοινή αμυντική πολιτική δεν μπορεί πλέον να αγνοεί αυτήν την πολιτική διάσταση.

Βρυξέλλες, 12 Δεκεμβρίου 2018.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Luca JAHIER